

ИЗ ЦРНОГОРСKE ДИЈАЛЕКАТСКЕ ЛЕКСИКЕ*

СНЕЖАНА ПЕТРОВИЋ

*Прештампано из
Зборника Матице српске за филологију и лингвистику L
Нови Сад, 2007.*

ИЗ ЦРНОГОРСКЕ ДИЈАЛЕКАТСКЕ ЛЕКСИКЕ*

СНЕЖАНА ПЕТРОВИЋ

UDC 811.163.41'282'373(497.16)

Крајак садржај. У раду се разматра порекло речи *биџмилеј* „лукава и подла особа” забележене у говорима Пиве и Ускока у Црној Гори. Формалном и семантичком анализом указује се на један од могућих методолошких поступака при етимологисању наизглед непрозирних дијалектизама повезивањем са другим етимолошки сродним речима из српског језика, као и на процесе укрштања са несродним, али фонетски блиским лексичким породицама.

Кључне речи: српски језик, етимологија, турцизми, дијалекатска лексика, народна етимологија.

У речнику села Безуја у Пиви посведочена је реч *биџмилеј* т. „лукава и подла особа”: Нема таког биџмилета куда људска нога краче. Одбиј се ти биџмилета и њене натре. (Гаговић). РСА не бележи ову реч, а она је у истом облику и блиском значењу потврђена још у речнику ускочког говора: *биџмилеј* т. „онај који измишља чудне ствари или се тако понаша; онај који је склон да превари, преварант” (Станић). Исти извор доноси и потврде у женском роду: *биџмила* ф. „неморална женска особа, она која се лако подаје”: Данас ти је, брате, лако наћи биџмилу, но није ђевојку, *биџмилџка* ф. „id.”: Уватио се с наком биџмилџком па пропо (Станић).

Да би се пронашло адекватно етимолошко тумачење овог дијалектизма, било алоглотско или идиооглотско, треба најпре наизглед непрозирну морфолошку структуру ове речи рашчланити на два елемента: *биџ-* и *-милеј*. Први формант се не може подвести под стандардне творбене морфеме српског језика, док се други лако доводи у везу са турцизмом *милеј*.

Најстарију потврду ове речи налазимо у Вуковом Рјечнику: *милеј* т. „многа дјеце” из Рисна, али и из Црне Горе у облицима *миле*, *-лејџа* п. *минле*, *-лејџа*.¹ РСА бележи следеће потврде овог турцизма: *милеј* / *милеј* т., ф. „coll. народ; свет, људи уопште” Ј. Комарчић, П. Кочић; „мноштво, гомила деце” Вук; „рђав, лош човек, хуља, нитков” књиж. ЦГ; „најгори друштвени слој, шљам, олош; уопште погрдни назив за

* Овај чланак је резултат рада на пројекту 148004 „Етимолошка истраживања српског језика и израда *Етимолошког речника српског језика*” који у целини финансира Министарство науке и заштите животне средине Републике Србије.

¹ Облици који у номинативу немају финално *џ*, типа *миле*, могу се тумачити као секундарни. С обзиром на то да се овај глас јавља у косим падежима, вероватно је да је он у номинативу накнадно ишчезао по аналогiji са домаћим речима средњег рода које се завршавају на *e*, као *шеле*, а код којих се *џ* јавља у косим падежима.

светину, мноштво, какву људску скупину” Трешњево; „coll. сиромашан свет, просјаци, бескућници и сл.” ЦГ; „сој, род; религија, вера”; „занатлијски посао, бављење занатством”² БиХ; у изразима: *божја милеј* „мноштво људи, гомила, маса”, *милеј баџија* „јавни парк”, *џасји (џасја) милеј*, *вражји милеј* „олош”, *миле*, *-ејџа* п. Пих, циганско Миле! повика чича Тоша. књиж., *милејџа* / *милејџа*, *милејџиња* / *милејџиња* ф. „лукава, препредена, превртљива женска особа” ЦГ, *милејџиња* / *милејџиња* ф. „id.”.

Она је, такође, посведочена и у посебним, као и дијалекатским реченицама и збиркама речи: *милеј* т. „народ; накот, оно чега се много накупило, изродило”: Хвала богу, пасјега милета, / ка је опит са злом и неправдом! — Како сада збиља живујете / са онијем вражијем милетом? (РЊЈ); *милеј* т., ф. „народ, мноштво људи”: Велики се милет искупио, *милејџа* ф. „жена или дјевојка која се не пристојно понаша”: Кака је она милетка, шта ради с мушкарцима. Прошћење (Вујичић); *милеј* ф. „рђава, зла особа”: Велика е милет оно дијете Миланово, *милејџа* ф. „рђава, зла женска особа”: Роса е права милетка, *милејџук* т. „претварање ради улагивања, ради додворавања”: Остави се ти твојија милетлука! Васојевићи (СТИЈОВИЋ); *милеј* т. „сој, народ; вјера; неморалан, бескрупулозан човјек” Васојевићи (БОРИЧИЋ); *милеј* т. „народ: паши милет; coll. погрд. лоши, неваљали људи, рђава породица: свакакав милет; лоша особа: Паши милет, неће ништа да ради; особа која се претвара, лукаво, потајно чељаде, лукавштина, забушант: Не протурај, милете!; претварање, забушавање; мноштво: Било иг је милет божи!; као adv. много; ситна деца, ситнеж”; у изразу: *џурајџи се у милејџе* „претварати се, забушавати, заметати трагове”, *милејџанија* ф. coll. „лоши, неваљали људи, рђава породица”, *милејџа* ф. „она која се претвара; неваљала жена”, *милејџас*, *-ајџа*, *-ајџо* „склон претварању, шеретлуцима и сл.”, *милејџи*, *-а*, *-о* „преварантски; покварен, курвински: милејџи син”, *милејџад* ф. „coll. од *милече*; лукави људи: Јелићи су све сама милечад”, *милејџас*, *-ајџа*, *-ајџо* „који се прави паметан”, *милече* п. „лукаво дете; неваљалац, кучкин син; врло драга особа, особито лепо дете, младић или девојка” Ускоци (СТАНИЋ); *милејџи*, *-и* ф., *-а* т. „мноштво особа: Колико је оне милети у Максима! — На Брдањол се побисмо с милетом Турака; никаква сорта, олош, несој: Виђе ти ону пасу милет!?” *милејџа* ф. „лоша, зла женска особа, женска особа лошег понашања: И мајка јој је била милетка, вазде је ш њом пуцала брука” Загарач (ЋУПИЋИ); *милејџи* „народ, мноштво свијета (у погрдном значењу)” Бјелопавлићи (ЋУПИЋИ); *милејџи* т. „окупљени народ, светиња: Колико-(ј)е божега милета дошло са-свија(х) банада!; пеј. пасји сој, нечовек: Паси милету, шо-ће-се о(д)-тебе?” Ријека Црнојевића (грађа ЕРСЈ); *милејџи* т. само у примерима: Никакав милет немаш. — Пис милет. Косово (ЕЛЕЗОВИЋ); *миле* п. „човечје створење; створ”: Оно ти је чудновато миле. — Пасје миле! (Škaljić 463); *миле*, *-ејџа* п. „напрасита, раздражљива и непопустљива, недоказана особа”: Које је то миле да је теби знати. Гласинац (Симић 263).

² Није јасан развој значења „народ” → „бављење занатством” које је забележено само у једном примеру у српском језику. Одсуство других српских и балканских паралела, као и потврда из турског језика допушта да се оно окарактерише као појава домаћег, локалног карактера.

Поред основне речи у српском језику су потврђени неки фонетски измењени облици као и деноминали од турцизма *милејџи*. Деноминали су: *милејџицајџи се* impf. „претварати се, лукавити се, правити се другачијим”: Ништа се не милетиши, знам ја тебе. Све нешто милетише и увија. Пива (Гаговић); *милејџицајџи (се)* impf. „додворавати се, улагивати се, улизивати се”: Не милетиши ту повоздан. — Немо се милетисат, *милејџицајџи се* impf. „претварати се, утурати се, лукавити се”, *милејџицајџи се* impf. „id.” Ускоци (СТАНИЋ), *милејџицајџи се* / *милејџицајџи се* impf. „правити се важан, разматати се” Никшић, „представљати се друкчијим, претварати се” ЦГ, *милејџицајџи* impf. „забављати, увесељавати” Златибор (РСА).

Речи које формално одступају од турског предлошка су: *минле*, *-лејџа* п. „род, сорта”: Пасје минле! — Седамдесет и седам *минлејџа*. (Вук); *минлејџи* т. у изразу: *божји минлејџи* „велики број, мноштво”: По њему само гмижу ваши, минлет божји. Ужице (РСА), затим *минле* п. „створење” Г. Папарде (Букановић); *минле*, *-ејџа* п. „немирно, живахно дете, несташко” ужицки крај, Златибор, Драгачево, *минлејџи* т. „народ, свет” Б. Нушић, *минлејџицајџи* т. „шаљивчина, обешечај” Ужице (РСА). Облик *минлејџи* настао је дисимилаторним преласком турског дублета *-ll-* у српско *-nl-* као код *бенлук* < *bellük*, *бонлук* < *bolluk*, *ђунулија* < *gönüllü* (уп. Stachowski 1973: 180), а потом је метатезом од *минлејџи* постало *минлејџи*.

Са овим речима могле би се повезати још неке лексеме из Васојевића, због истоветне семантике и сазвучне форме: *мива* ф. „рђава, зла женска особа”: Не могу да живим он оне миве Мијаилове, *мивети* ф. „id.”: Онакве поганске мивети још нијесам гледао. (СТИЈОВИЋ). Потенцијални прелаз *л* > *в* није посведочен у говору Васојевића, али би се, уз извесну резерву, и у недостатку бољег етимолошког објашњења могао претпоставити, на основу примера из дечјег језика где се чује и *сандаве* поред *сандале*.³

Турско порекло ове породице речи није спорно — основни облик *милејџи* изводи се од тур. *millet* „народ, нација; религија”⁴ (Škaljić 463). Њих као турцизме зведицом бележи још Вук у Рјечнику, а тако их тумачи и Skok 2:424. Поред српског, овај турцизам посведочен је и другим балканским језицима: буг. *миллџет* „народ; лоши људи”, *миллџек* „племе, народ, покољење”, *миллџет* „народ, људи”, нгр. *мил(л)џети*, арум. *miléte*, алб. *milet* (БЕР 3:793—794); углавном у значењу „народ, племе, вера”, мак. *милејџи* „народ” (Јашар-Настева 107).

Премда је ово етимолошко тумачење сасвим јасно, семантички дијапазон и ареална распрострањеност турцизма *милејџи* завређују додатна запажања и објашњења. Уз неколико примера из Босне и Херцеговине, (централне и југозападне) Србије и једног са Косова и Метохије, далеко је највећи број потврда са територије Црне Горе.

У турском језику, као и у осталим балканским језицима осим бугарског, реч *милејџи* има неутрално значење „народ, племе, вера и сл.”. У српском језику су пак најбројније потврде са помереним, пејоративним значењем, а у многим говорима се неутрално сасвим изгубило.

³ Уп. и семантички блиску реч *мида* ф. „зла, пакосна жена”: Нема кул дој ка кули оне миле. Васојевићи (СТИЈОВИЋ).

⁴ Такође и „племе, сој” (TSS).

Истовремено, у једном примеру из Ускока за реч *милече* поред пејоративног значења „лукаво дете; неваљалац, кучкин син” дато је и значење „врло драга особа, особито лепо дете, младић или девојка” што се може протумачити и као последица народне етимологије и повезивања са домаћим придевом *мио* „драг” и његовом породицом речи. На сличан начин, укрштањем са глаголима *милићи се* „бити по вољи (некоме)”, *умилићи се* „постати мио, стећи нечију наклоност”, могу се објаснити и нека, премда негативно конотирана, значења појединих деноминала из Ускока: *милетийсџи (се) impf.* „додворавати се, улагивати се, улизивати се”, *милетийи се impf.* „претварати се, утурати се, лукавити се”, *милеџисџи се impf.* „id.” (Станић).

Са једне стране, за објашњење пејоративизације значења важну карикатуру представља употреба речи *милеј* у изразима као што су: *џасји (џасја), џаша милеј, вражји милеј* „олош” јер се негативна конотација са синтагме могла пренети и на један њен део.

Са друге стране, за етимолошко тумачење речи *бицимилеј*, што нас враћа и основном предмету овог рада, кључну потврду доноси Глиша Елезовић у свом речнику, наводећи под одредницом *милеј* пример *Пис милеј*. Иако не даје никакво значење овог израза, у њему се лако препознаје турцизам *џис* adj. indecl. „поган, прљав, нечист; рђав, неваљао” (Škaljić 519; Skok 2:662) потврђен како у Елезовићевом речнику, тако и у Босни и Херцеговини,⁵ па би тако *џис милеј* значило „погани, рђави људи, народ”. Овај непроменљиви придев није самостално посведочен у Црној Гори, али су потврде синтагме *џис милеј*, бележене као једна реч или са цртицом, веома бројне: *џисмилеј / џисмилеј* т. „особа која једно мисли, а друго говори, поганац, створ, покварењак”: Не дај се ичмилети, писмилети, свакој милети. ЦГ, књиж. М. Бећковић; Окле, за име божије | болико писмилета. ЦГ, књиж. М. Вуксановић; Нема није такве писмилети, напакостиће на све начине. Мојковац; „назив за чељаде одмила, вражић, ђаволчић”: [Како зову] оно [чељаде] те се лукави и врти репом, те вири из избе ко лисица испод међе, те се превија од лакомости? — Оно ти је писмилет. ЦГ, књиж. М. Вуксановић; coll. „рђави људи, искварен свет”: Место народа појаи се накот | Пис-милет из пис-свијета. ЦГ, књиж. М. Бећковић (грађа РСА); *џис-милеј* т. погрд. „светина, багра, олош”: Окле се наקותи велики пис-милет великијем те Богом кумим? Пива (Гаговић); *џисмилеј* ф. т. „погана вјера”: Нема није такве писмилети, напакостиће на све начине. Прошћење (Вујичић); *џисмилеј* ф. „у појачаном значењу: милеј, рђава, зла особа”: Бошко е велика писмилет: само о злу мисли, *џисмилејка* ф. „у појачаном значењу: милејка, рђава, зла жена”: Она Душанова писмилетка завади по села. Васојевићи (СТИЈОВИЋ); *џисмилеј* ф. „злобник, пакосник; поган над поганима; погани створ” Васојевићи (БОРИЧИЋ); *џисмилеј (џис-милеј)* т., ф. „особа која једно мисли а друго говори; неискрено, лукаво, подмукло чељаде; особа која се час смеје а час плаче; coll. рђави људи, лоша породица, искварен свет” Ускоци (СТАНИЋ); *џисмилеј* ф. „никаква сорта, лош карактер, пасја, лоша вјера, лоша

⁵ RJA не бележи овај облик, а Skok даје потврду из Мостара из своје збирке речи (Skok I.c.).

особа, или више њих, покварењак, ништа-човјек: Све је оно писмилет божа, не зна се које је од кога поганије. Загарач (Ђупићи); *џисмиле* п., т. „особа која једно мисли, а друго говори, поганац, створ, покварењак”: Шта је друго поган, смрад и нечист, кад један Влах, хајдучки гурбет, тат и убојница, писмиле и ништавило, тако сербез, као да је на своме, пројахује средином града. ЦГ, књиж. В. Лубарда (грађа РСА).

С обзиром на то да је значење речи *џисмилеј* готово идентично значењу речи *бицимилеј* „лукава и подла особа, преварант”, а и формално су веома блиске, вероватним се чини њихово повезивање и у етимолошком погледу. У том случају се наизглед нејасан елемент *биц-* може довести у везу са турцизмом *џис*. Као прелазан облик између речи *бицимилеј* и *џисмилеј* стоји дијалекатска потврда из Ускока *џицимилеј* т., ф. „милеј, лоша особа; особа способна да свашта измисли да би некога преварила, лукаво, препредено чељаде” (Станић). Фонетска промена *см > цм* није ретка у српским говорима, уп. на пример распрострањен облик *цмише < смише*, а у Ускоцима је поред личног имена *Цмиљана, Смиљана*, забележена и код турцизма *џицимилеј* interj. „ах, аха; авај, јао: Не дам ти новаца кад би вико бицимилај! (Станић) од *бисмилах* „У име бога! Боже помози!” (Škaljić 145). Почетно *б-* настало је озвучавањем *џ-*, највероватније услед тога што је говорницима сама реч *џис* била непозната и нејасна.

Из сличних, паретимолошких разлога могли су настати и следећи облици из Васојевића: *безмилеј* ф. „(у нешто појачаном значењу) милеј, рђава, зла особа”: Радојкове безмилети се свакоме спредају, а себе не виде, *безмилејка* ф. „(у нешто појачаном значењу) милејка, рђава, зла жена”: Украде ми Мишова безмилетка ножице; „у бројаници у игри коза (прстена)”: Шута-мала, шута-веља, / шута-лоња, машалоња, / бежђетка, безмилетка, / кулуз — изеде купус. Васојевићи (СТИЈОВИЋ); *безмилеј* ф. „лош човјек” Васојевићи (БОРИЧИЋ). Разлика у семантици између речи *милеј* и *безмилеј* није очекивана — у говору Васојевића, а и шире у српском језику, префикс *без-* у складу са значењем идентичног предлога најчешће доноси помак у смислу негирања значења речи пред коју долази.⁶ То у наведеним примерима није случај, штавише, *безмилеј* само појачава значење речи *милеј*, што говори у прилог томе да се можда ради о замени нејасног почетка познатим.

Са првим делом речи *џисмилеј, џицимилеј*, прецизније са турцизмом *џис*, може се повезати и микротопоним *Пиц мала* и то као назив дела села из Белице, затим назив махале у селу Колару у истом крају (Радић 77), као и део предграђа Ваљева (усмено А. Лома). Други део овог топонима је турцизам *мала, махала* „сеоска или градска четврт; улица, сокак” од тур. *mahalle* „id.” (Škaljić 440), а први је истом фонетском променом **Пис мала > Пиц мала* као код *џицимилеј* настао од турцизма *џис* „прљав, нечист”. У прилог овом тумачењу говори и то што је у том делу села Колара живело сиромашно становништво, а и да се *Пиц мала* у Белици назива и *Окејанија* због блатњавих и подводних сокака (Радић I.c.).

⁶ Уп. нпр. *бџајран* adj. „бескористан”: *џир* т. „корист” Васојевићи (СТИЈОВИЋ).

У црногорским говорима посведочено је још неколико речи чије порекло досада није разматрано, а могу се, првенствено због семантике, довести у везу са лексемама *бицимилеј* и *йисмилеј*. То је најпре *ицимилеј* т. „онај који је препреден, лукав, лош, рђав”: Сачувај ме Боже таког ицимилета. Нико не зна шта је женски ицимилет док га за срце не уједе. Пива (Гаговић). Ова реч може бити изведена од *йисмилеј* које је забележено у истом извору, или од *бицимилеј*, односно *йицимилеј* потврђених у блиским црногорским говорима. Испаданье почетног гласа, *б-* или *й-*, не може се сматрати регуларном фонетском променом. Но, она није ни неочекивана, стога што је због нејасног почетног форманта, код ове породице речи већ уочено низ нестандартних творбених процеса под утицајем укрштања са несродним лексемама путем народне етимологије. Имајући то у виду, треба реч *ицимилеј* довести у везу са *ићмилеј* т. „народ, много људи”: Велики се ићмилет скупио на они бријег. Прошћење (Вујичић); *ићмилеј* „coll. многобројни свет; свакакав, поган свет; народ; много ситне дече; мноштво, маса, руља, гомила: Навалио ићмилет, не мош маћи; лукава, препредена особа; особа којој је стално на уму да некога превари, преварант; особа која се претвара, подваљује, краде и сл., превртљивац, превртљивица, рђаво створење; мноштво какве гамади (мрава, вашију исл.); као adv. много: Било иг ићмилет. Ускоци (Станић);⁷ *ићмилеј* т. „велики број чега, мноштво”: Они наложише хиљаде ватара, а мој ти Станиша оде и превари оног заповједника, показавши му оне турске ватре и рекавши му како је ићмилет Турака онамо пало и спремили се да заузму на јуриш Стари Град. Босна (РСА).

Основна семантика речи *ићмилеј* је „мноштво (људи, животиња)”, а као секундарно јавља се пејоративно значење „лукава, рђава особа” и то само у Ускоцима. У истом извору, као етимон се наводи тур. *hikmet*, на који се, поређењем са турцизмом *ићмеј*, посредно упућује и у РСА. Порекло турцизма *ићмеј*, (поред *хићмеј*, *хикмеј*) т. „мудрост, филозофија” БиХ „чудо, тајна, загонетка” Косово, БиХ; интеј. „зачудо” Косово (РСА) изводи се од поменуте турске речи у значењу „мудрост, филозофија; (скривени) смисао” (Škaljić 329). Међутим, директно извођење речи *ићмилеј* од овог турског етимона није задовољавајуће, јер претпоставља постојање нејасног форманта *-ил-*. Она се може протумачити на два начина: најпре укрштањем речи *ићмеј* и *милеј* при чему је доминантна семантика друге речи. Томе у прилог могла би ићи и дијалекатска потврда са Златибора: *ићмеј* „велики број чега, мноштво”: Распорих рибу, кад у њој ићмет бојжи икре. (РСА). Друга могућност је да се *ићмилеј* доведе у везу са турским изразом *yetmiş iki millet* „сви људи” досл. „седамдесет два народа” (GTS)⁸ где је *yetmiş iki* „седамдесет два” искоришћен као стајаћи број који означава „мноштво, свеукупност”. У том случају могло би се претпоставити испаданье броја *yetmiş*, док би *iki millet* дало *ићимилеј, а ово затим *ићмилеј*. У прилог овом тумачењу говорио би и

⁷ У ускочком речнику ова реч се пореди са *милеј*, *милејаница*.

⁸ Овај израз се често користи у турској поезији, где се понекад бележи и као једна реч: „Yetmişiki milletin ayâğın örtmek gerek...” (Yunus Emre, Divan s. 187), (<http://www.druncayfiliz.com/danteileyunus2.htm>).

пример: Седамдесет и седам *милеј* наведен у Вуковом Рјечнику s.v. *миле* „род, сорта”.

Тур. *iki* „два” у српском регуларно даје *ићи* поред *ици*, као у *ићиндија* и *ићиндија* f. „трећа по реду муслиманска молитва од почетка дана”, али „друга од поднева” < тур. *ikindi* „id.”, затим *ићийуџлија* т. „паша са два тута (знак пашинског достојанства); човек са две жене” < тур. *iki tuğlu* „id.” (Škaljić 339–340) и сл. Осим тога, у турским румелијским дијалектима потврђен је и облик *ици* „два” Призрен (Jusufović 170). Претпостављена контракција вокала која би од *ићимилеј довела до *ићмилеј* забележена је већ у српском језику код аналогне творбе са истим првим елементом — тако је поред *ићикај* т. „састављен из два дела, двострук” (РСА), *ићикајница* f. „оно што је двоструко, двоструки зех (украшни обруч на народној ношњи); женска долама од кадифе везена двоструким зехом” (Škaljić 339) посведочено и *ићкајница* f. „начин зидања кућа ћерпичем у два реда” БиХ (РСА) који воде порекло од тур. *iki kat(lı)* „у два слоја, реда”.

На послетку, имајући у виду да је порекло речи *ићмилеј* различито од *йисмилеј*, *бицимилеј*, мора се допустити да је у случају облика *ицимилеј* из Пиве дошло до укрштања ових двеју група речи и да је на испаданье почетног гласа могло утицати постојање лексеме *ићмилеј* у ареално блиским црногорским говорима. Да су овде разматране речи, будући говорницима етимолошки нејасне, склоне различитом фонетском варирању, сведочи и облик *ицимилеј* забележен само у примеру из поезије М. Бећковића: Не дај се ичимилети, писмилети, свакој милети. (РСА) који је формално ближи речи *ићмилеј*, али у контексту недвосмислено повезан са речју *йисмилеј*.

У етимолошким истраживањима често је истицан значај дијалекатске лексике и њеног свеобухватног проучавања у оквиру целих ареалних и типолошких система и подсистема. Оне наизглед изоловане и слабо потврђене дијалекатске речи чији облик на први поглед делује нејасно завређују посебан методолошки третман. Овај рад управо у том погледу представља покушај да се испитивању порекла таквих лексема, у овом случају турцизма, приступи на адекватан начин. Породица турцизма *милеј* и речи које су срастањем синтагми од ње настале показују на које све начине речи чија етимолошка структура, макар једним својим делом, говорницима делује непознато, може даље бити подвргнута више или мање регуларним творбеним процесима и погодна за укрштање са сазвучним, али етимолошки несродним лексемама. Тиме је, макар делимично, осветљена једна на први поглед етимолошки непрозирна група речи, али и указано на модел којим би се истраживачи могли послужити приликом суочавања са сличном проблематиком у етимолошкој лексикографији.

ЛИТЕРАТУРА

- Боричић — В. Боричић Тиврански, *Рјечник васојевићког говора*, Београд 2002.
 БЕР — *Български етимологичен речник*, София 1971—.
 Вујичић — М. Вујичић, *Рјечник говора Процићења (код Мојковца)*, Подгорица 1995.
 Вук — В. Стефановић Караџић, *Српски Рјечник*, Београд 1898³.
 Гаговић — С. Гаговић, Из лексике Пиве (село Безује), *Српски дијалектолошки зборник* 51, Београд 2004, 1—312.
 Букановић — П. Букановић, Говор села Горње Цапарде, *Српски дијалектолошки зборник* 29, Београд 1983, 191—294 (речник 271—285).
 Елезовић — Г. Елезовић, *Речник косовско-метохиског дијалекта I, II, Српски дијалектолошки зборник* 4, 6, Београд 1932, 1935.
 ЕРСЈ — *Етимолошки речник српског језика*, Београд 2003—.
 Јашар-Настева — О. Јашар-Настева, *Турските лексички елементи во македонскиот јазик*, Скопје 2001.
 Радић — Ј. Радић, Топонимија Белице, *Ономастолошки њрилози* 16, Београд, 17—322.
 РЊЈ — *Речник језика Пејра II Петровића Њеџоца I—II*, израдили: М. Стевановић и сарадници М. Вујанић, М. Одавић, М. Тешић; Београд 1983.
 РСА — *Речник српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, Београд 1959—.
 Симић — З. Симић, Из лексике Гласинца, *Прилози њроучавању језика* 34, Нови Сад, 2003, 219—309.
 Станић — М. Станић, *Ускочки речник* 1—2, Београд 1990—1991.
 Стијовић — Р. Стијовић, Из Лексике Васојевића, *Српски дијалектолошки зборник* 36, Београд 1990, 121—380.
 Ћупић — Д. Ћупић, Говор Бјелопавлића, *Српски дијалектолошки зборник* 23, Београд 1977, 1—226 (речник 185—200).
 Ћупић — Д. Ћупић, Ж. Ћупић, *Речник говора Загарача*, *Српски дијалектолошки зборник* 44, Београд 1997.

*

- GTS — *Güncel Türkçe sözlük*, електронска верзија <http://www.tdk.gov.tr>
 Jusuf — S. Jusuf, *Prizrenski turski govor*, Priština 1987.
 RJA — *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika JAZU* 1—XXIII, Zagreb 1880—1976.
 Skok — P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* 1—IV, Zagreb 1971—1974.
 Stachowski 1973 — S. Stachowski, *Fonetyka zapożyczeń osmańsko-tureckich w języku serbsko-chorwackim*, Wrocław.
 Škaljić — A. Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo 1979⁴.
 TSS — S. Dindić, D. Tanasković, M. Teodosijević, *Türkçe — sirpca sözlük*, Ankara 1997.